

«Η συγκίνηση της τέχνης είναι απρόσωπη»

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΜΠΕΙΟΓΛΟΥ

«Η ποίηση αρχίζει, τολμώ να πω, με έναν άγριο που κτυπά ένα τύμπανο μέσα σε μια ζούγκλα, διατηρεί δε πάντα αυτό το ουσιαστικό χαρακτηριστικό της κρούσης και του ρυθμού· υπερβάλλοντας, θα έλεγε κανείς ότι ο ποιητής είναι γηραιότερος από άλλα ανθρώπινα πλάσματα –αλλά δεν θέλω να μπω στον πειρασμό να τελειώσω με μια τέτοιας λογής μεγαλόπρεπη χειρονομία. Επέμεινα περισσότερο στην ποικιλία της ποίησης, ποικιλία τόσο μεγάλη, ώστε όλα τα είδη της φαίνεται να μην έχουν τίποτε άλλο κοινό παρά μόνο τον ρυθμό του στίχου...»

Τ.Σ. ΕΛΙΟΤ

Για την ποίηση

Μετάφραση:
Στέφανος
Μπεκατώρος
ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Τόμας Στερνς Ελιοτ

Ο Τόμας Στερνς Ελιοτ ήταν από εκείνους τους ποιητές που πίστευαν πως η ποίηση μπορεί να προκαλέσει επαναστάσεις στην αισθαντικότητα μας, μπορεί να συντελέσει στο γκρέμισμα των καθιερωμένων τρόπων αντίληψης και μπορεί να μας βοηθήσει να δούμε τον κόσμο καινούργιο. Κυρίως, όμως, μπορεί να μας βοηθήσει να καταλάβουμε το υπέδαφος της ύπαρξής μας. Στο βιβλίο «Τ.Σ. Ελιοτ - Πα την ποίηση», που κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις Πατάκη, σε μετάφραση και σχόλια του ποιητή Στέφανου Μπεκατώρου, ανθολογούνται επτά ιδιαίτερως διεισδυτικά δοκίμια του για την ποίηση και τη λογοτεχνική κριτική, που έγραψε από το 1919 ως το 1961.

Στην πρώτη ενότητα, υπό τον τίτλο «Η Παράδοση και το Ατομικό Τάλαντο», ο ποιητής και κριτικός λογοτεχνίας επιχειρεί σε τρία κεφάλαια να αναμετρηθεί με την παράδοση, τόσο στην αγγλική λογοτεχνία όσο και στην ευρεία θέση της στην ποίηση: «η ιστορική αίσθηση υποχρεώνει έναν άνθρωπο να γράψει έχοντας μέσα στα κόκαλά του όχι μόνο τη δική του γενεά, αλλά έχοντας το συναίσθημα ότι ολοκληρή η ευρωπαϊκή λογοτεχνία, από τον Ομηρό, και μέσα σε αυτήν ολοκληρή η λογοτεχνία της δικής του χώρας, υπάρχει ταυτόχρονα και αποτελεί μια ταυτόχρονη τάξη».

Ποιος, όμως, είναι ο ρόλος του

κριτικού λογοτεχνίας εδώ; Σύμφωνα με τον Ελιοτ, ο ποιητής θα πρέπει αναπόφευκτα να κριθεί με τα κριτήρια του παρελθόντος αλλά όχι να ακρωτηριασθεί από αυτά. Το νέο ποίημα, το νέο έργο, δεν σημαίνει δίοδο πως πρέπει να υποταχθεί στο παλιό.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, ο Ελιοτ εξετάζει με το «μικροσκοπίο» του το «ευαίσθητο» θέμα της συγκίνησης στην ποίηση. Και λέω «ευαίσθητο», διότι ακόμα παραμένει θέμα αντιπαράθεσης μεταξύ των ποιητικών κύκλων. Σε αυτό το δοκίμιο επισημαίνεται σε όλους τους τόνους πως δουλειά του ποιητή –που είναι το μέσον για να περάσει το μήνυμά– δεν είναι να βρει νέες συγκινήσεις αλλά να χρησιμοποιήσει τις κοινές και, αφού τις επεξεργαστεί, να τις κάνει ποίηση. Κατά τον Ελιοτ, η συγκίνηση στην ποίηση είναι κάτι πιο περίπλοκο, που δεν εκφράζεται όπως συνηθίζεται να εκφράζεται στις σχέσεις των ανθρώπων. Η ποίηση δεν είναι αποχαλίνωση της συγκίνησης, αλλά φυγή από τη συγκίνηση, δεν είναι η έκφραση της προσωπικότητας αλλά φυγή από την προσωπικότητα. «Η συγκίνηση της τέχνης είναι απρόσωπη και ο ποιητής δεν μπορεί να φτάσει στην απροσωπία χωρίς να παραδοθεί ολοκληρωτικά στο έργο που έχει να κάνει», γράφει προς το τέλος της ενότητας.

Σύμφωνα με την εισαγωγή του Φρανκ Κέρμοντ στο βιβλίο, τα πρώτα αυτά δοκίμια του Ελιοτ άσκησαν μεγάλη επίδραση στους λογοτεχνικούς κύκλους και προετοίμασαν το έδαφος, για να μπει ακόμα βαθύτερα στη λειτουργία της λογοτεχνικής κριτικής που αντιλαμβανόμαστε πόσο μεγά-

Σύμφωνα με την εισαγωγή του Φρανκ Κέρμοντ στο βιβλίο, τα πρώτα αυτά δοκίμια του Ελιοτ άσκησαν μεγάλη επίδραση στους λογοτεχνικούς κύκλους και προετοίμασαν το έδαφος για να μπει ακόμα βαθύτερα στη λειτουργία της λογοτεχνικής κριτικής

λη σημασία έχει για τον ίδιο, όταν διαβάζουμε τα επόμενα δοκίμια που αφορούν την ποίηση και τη σχέση της με την κριτική.

Ο Ελιοτ αναφέρει ότι, στην πραγματικότητα, ως αναγνώστες δεν μας ενδιαφέρει καθόλου η λογοτεχνική τελειότητα –η αναζήτηση της τελειότητας είναι σημάδι της αδυναμίας μας, διότι δείχνει ότι ο συγγραφέας δέχεται την ύπαρξη μιας αδιαμφισβήτητης πνευματικής αυθεντίας έξω από αυτόν, στην οποία προσπάθησε να υποταχθεί. Αλλά εμείς δεν θέλουμε αρχές, θέλουμε ανθρώπους. Ενδιαφέρον, ειδικά για την εποχή μας, έχει το συμπέρασμά του πως εκείνοι που διαφθείρουν το κοινό είναι όσοι παρέχουν γνώμες ή φαντασιώσεις για έναν συγγραφέα και το έργο του, υπό το δικό τους πολύ προσωπικό πρίσμα: «έτσι ο Γκαίτε και ο Κόλεριτζ δεν είναι αθώοι –διότι, θα ρωτούσε κανείς, τι είναι ο Αμλετ του Κόλεριτζ; μια τίμια έρευνα, όσο επιτρέπουν τα δεδομένα ή μια προσπάθεια να παρουσιαστεί ο Κόλεριτζ με ένα ελκυστικό ένδυμα».

Αριστοργηματικό το δοκίμιο «Ποίηση και φιλοσοφία» αποτελεί ένα μικρό «έτος σπουδών» για τον αναγνώστη πάνω στον Σαίξπηρ και τον Δάντη και όλους όσοι επηρεάστηκαν από τον λογοτεχνικό κόσμο τους. «Απολογούμενος», προς το τέλος, ο Ελιοτ αιχμαλωτίζει την ανάγκη να τονίσει πως είναι λογικό να φυλαγόμαστε από απόψεις που ζητούν πάρα πολλά από την ποίηση, αλλά και να καταδικάζουμε όσες ζητούν πολύ λίγα.

Στο τελευταίο δοκίμιο «Για να κρινούμε έναν ποιητή», ο εμβληματικός για τη λογοτεχνία ποιητής κάνει έναν προσωπικό απολογισμό για τις περιπτώσεις λογοτεχνών που έκρινε αυστηρά, «σηκώνοντας το δάχτυλο» εναντίον τους, ή άλλους που αγνόησε, αλλά και εκφράζοντας την ευγνωμοσύνη του σε όλους όσοι τον επηρέασαν στο έργο του. Με τα τελευταία λόγια του, κλείνει και αυτό το κείμενο, που μόνο λίγα είπα για τα δοκίμια ενός κορυφαίου διανοητή της παγκόσμιας λογοτεχνίας: «Ελπίζω όμως ότι όσα είπα σήμερα θα εξηγηθούν ως έναν βαθμό τους λόγους γιατί, καθώς γερνάει ο κριτικός, τα κριτικά του κείμενα φλέγονται λιγότερο από ενθουσιασμό, ενώ εμπλουτίζονται από πλατύτερα ενδιαφέροντα και, ελπίζει κανείς, από περισσότερη σοφία και ταπεινοσύνη».